

comentaris literaris

per Josep Palomero i José Miguel Segura

ELS VALENCIANS, DES DE QUAN SÓN VALENCIANS?de **Vicent Baydal**Editorial: **Afers**

Catarroja – Barcelona, 2016 | Pàgines 193

Història

El títol d'aquest assaig històric és molt suggeridor i la lectura ho confirma, perquè el professor Baydal (UJI), especialitzat en Història medieval, és també un bon divulgador ja que, per més llun-

yans que siguem, exposa els fets històrics amb rigor acadèmic, però també amb amenitat i entreteniment.

En el cas que ens ocupa, analitza com el règim foral establert pel rei fundador, va haver de conviure amb poblacions rígides pel patró jurídic aragonés (vigent en unes poques poblacions valencianes i, a la Plana, durant dècades, a Borriana i Vila-real), sempre amenaçat per les pretensions dels senyors territorials, els quals veien perillar els seus privilegis de classe, ja que els furs valentins laminaven les seues atribucions, no només pel que fa a l'aplicació de la justícia sinó, sobretot, perquè se'ls llevava la capacitat de recaptar tributs, impostos i taxes, que s'atribuïa la corona.

Les primeres generacions dels nous pobladors, d'origen català i aragonés —que vivien absolutament mesclats, i no assentats en territoris diferents, els primers en la costa i els segons en l'interior— no podien tindre conscièn-

cia de pertànyer a una nova societat que encara estava en construcció.

Per tal d'aconseguir-ho, va ser fonamental establir un nou règim jurídic, que es va assolir «en les Corts del 1329-1330, en què els Furs de València foren acceptats pràcticament per tots els senyors del regne, amb comptades excepcions». Fou a partir d'aleshores quan «catalans i aragonesos es barrejaren i donaren lloc a una nova identitat, la valenciana».

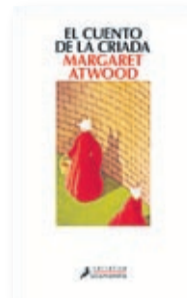
L'autor també explica els fets que van donar lloc a la famosa protesta del jurista morellà Francesc de Vinatea, jurat en cap de València que, pel 1330 i 1331, va encapçalar el motí contra el rei Alfons el Benigne a causa de la concessió que aquest féu a la seua muller, Elionor de Castella, d'algunes poblacions dels regnes, entre les quals Castelló de la Plana.

Baydal també documenta a mitjan segle XIV la primera menció coneguda de l'expressió «llengua valenciana» i del gentilici. I explica com en aquelles Corts de 1329-1330 va aparèixer també el concepte de «General del regne de València», que el 1363, com a conseqüència de la guerra que, regnant Pere el Cruel, va aparèixer definitivament la «Diputació del General del Regne de València», o siga, la Generalitat, organisme encarregat de recaptar els impostos necessaris per a fer front als atacs fronterers dels castellans. **JP**

EL CUENTO DE LA CRIADAde **Margaret Atwood**Traducció: **Elsa Mateo Blanco**Editorial: **Salamandra**

Barcelona, 2017 | Pàgines 412

Novel·la

Amb una versió cinematogràfica de 1990 i una altra televisiva de considerable èxit aquesta novel·la de l'autora canadenca Margaret Atwood publicada el 1985 és un magnífic exemple del que en termes de teoria literària s'anomena relat distòpic o antiutòpic. Amb més que evidents rivets feministes, *El cuento de la criada* pot agradar més o menys als lectors però en cap cas els deixarà indiferents.

Construïda en forma de contrapunt en què es van alternant dues històries —el passat i el present— de la narradora protagonista, Defred, atrapada en una societat que es regeix pel que avui considerem antivalors humanístics i democràtics, dominada pel control absolut l'estat sobre tots i cadascun dels individus al seu càrrec, en una total falta de privacitat i de llibertat; i reduïda com a ésser humà —en la seua condició femenina— a una simple corporalitat amb fins reproductius. En nom d'un autoritarisme purità i teocràtic que recorda en certa manera algunes de les actuals arestes del panorama polític internacional, els Estats Units es converteixen en la república de Gilead, un espai en què les llibertats i drets col·lectius i in-

dividuals sucumbeixen sota el principi de la seguretat davant suposats atacs terroristes. En aquest context apocalíptic la protagonista ho perd absolutament tot —fins i tot el seu propi nom— per esdevenir una propietat més del comandant de torn —Fred— que acaba utilitzant-la com una esclava sexual amb el consentiment sòrdid i tàcit de la dona d'aquest, un personatge construït sobre el model de la política ultraconservadora nord-americana Phyllis Schlafly que va desenvolupar la seua activitat durant els anys seixanta i setanta.

Narrada amb un discurs en present i en primera persona del singular, la lectura d'aquest arriscat relat no resulta còmoda en cap moment, obligant-nos a un continu salt cap endavant i cap enrere entre els dos temps narratius sobre el contrast s'aixeca l'entramat temàtic i fins ideològic de l'obra. Amb un final obert, la novel·la relata en definitiva la història d'una dona que es nega des del principi a acostumar-se a la terrorífica circumstància en la qual es troba immersa, convertint la frase «el normal és allò al que t'acostumes» en un màxima de vida portada fins als seus límits, per arriscat que això resulti, convertint l'escriptura de la seua pròpia peripècia vital en un subversiu i suprem acte de fe en un futur millor més enllà de la interpretació que en faci el poder establert. **JMSR**

destacamos...

El auge y desgraciado declive de Zelda y Scott Fitzgerald

La vida —truncada, desgraciada, próspera, exitosa, de ensueño...— de algunos autores parece superar con creces la ficción que sus mentes llegaron a crear sobre el papel. Muchos de ellos fueron presa de sus propios miedos internos, se vieron incluso desbordados o no supieron enfrentarse a las expectativas creadas en torno suyo. En la década de los años 20 y 30 del pasado siglo XX algunos se convirtieron en seres mediáticos, encarnaban todo el esplendor de una época que brillaba y vibraba con las estrellas de cine, una época de derroche y frenesí, de fiestas interminables y alcohol por doquier. Pero no hay que olvidar un aspecto que, a la postre, es esencial: seguían siendo humanos, a pesar de creerse dioses de un Olimpo construido a base de tinta y papel, de focos y trajes de mil dólares; seguían siendo humanos, con sus delitos y faltas.

Entre los autores de la llamada *Generación Perdida*, como así los definió **Ger-**

trude Stein, el que quizá encarne mejor ese papel de escritor de fama y esplendor fuera **Francis Scott Fitzgerald**, autor de obras que supieron plasmar la era del jazz, esos dorados años 20, como *El gran Gatsby* o *A este lado del paraíso*. Era apuesto, inteligente, sociable, enamorado... Poseía un don innato para la escritura, una técnica única capaz de crear el relato perfecto. No obstante, Fitzgerald luchó siempre contra sí mismo, como bien refleja **Pietro Citati** en *La muerte de la mariposa* (**Gatopardo**), contra sus demonios internos que afloraban siempre gracias a una adicción al alcohol que nunca fue capaz de superar.

Citati retrata con precisión el auge y decadencia del escritor y de quien fuera su esposa, la célebre **Zelda Fitzgerald** (Zelda Sayre), mujer apasionada y excéntrica que siempre era el centro de atención de las fiestas y reuniones. Ambos personificaban el ideal de una

época de extravagancias y glamour, y es por ello que asistir a su declive, como pareja y también como seres humanos, resulta, cuanto menos, sorprendente. La tensión entre ambos, sus disputas y problemáticas incapaces de superar, el alcoholismo de él y la esquizofrenia de ella... Todo lo que en un principio representaba la perfección, al menos a simple vista, era, en realidad, un mundo roto, quebrado. «Toda la vida de Fitzgerald fue una grieta», nos dice Citati, y cuesta imaginarlo o mejor dicho uno no quiere ni pensar que dos seres que irradiaban tal belleza fueran dos seres condenados de algún modo fruto de las carencias, renunciaciones, abandonos, fracasos, humillaciones... Scott y Zelda se hirieron mutuamente, se amaron y se odiaron, se rompieron en mil pedazos y nunca supieron recomponerse.

El presente texto ofrece un acercamiento fidedigno de aquellos días, de la génesis de unas vidas desgraciadas que, finalmente, han logrado convertirse en mito, vidas impregnadas de alcohol y llanto, de episodios de locura y celos, de literatura que nacía desde las mismísimas entrañas. **≡**

Eric Gras

LA MUERTE DE LA MARIPOSAde **Pietro Citati**Traducció: **Teresa Clavel**Editorial: **Gatopardo**

Barcelona, 2017 | Pàgines 104